

22.8.2023

KRISTIINANKAUPUNKI ja ISOJOKI

Stora Sandjärv, aurinkovoimapuisto arkeologinen selvitys 2023

Tilaaaja:
Solmar Consulting Oy

Kalle Luoto
Heilu Oy
HEILU.FI

Nykykuvat ja teemakartat: Kalle Luoto, Heilu Oy. Pohjakartat MML 2023.

Kannen kuva: Aurinkovoima-alueen eteläosaa.

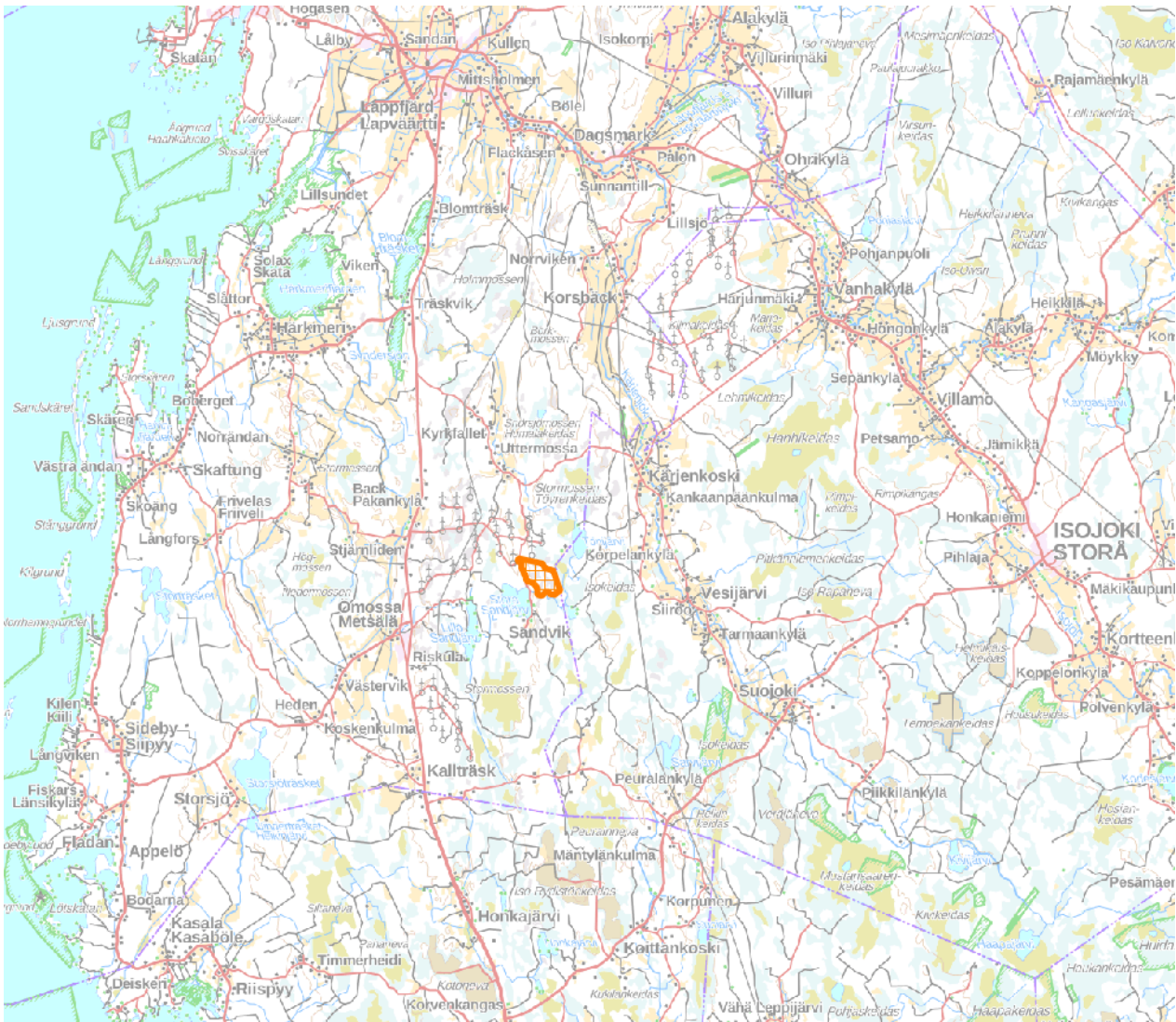
Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Inventointialue	4
3. Työn kulku.....	7
4. Tulokset	9
4. Kohteet.....	10
Kärmehaudankalliot	11
2. Etelämäenkeidas.....	13
Lähteet.....	15

1. Johdanto

Selvitys käsittelee Kristiinankaupungin eteläosaan sijoittuvan aurinkovoimapuiston arkeologista kulttuuriperintöä. Selvityksen on tilannut Solmar Consulting Oy (Lauri Solin). Alue on ennestään kaavoittamatonta ja alueelta ei tunneta arkeologisia kohteita. Selvityksen tavoitteena on ollut tuottaa tietoa aurinkovoimapuiston suunnittelun tarpeisiin ja muodostaa ajantasainen kokonaiskuva selvitysalueen arkeologista kohteista.

Tämä raportti esittelee suunnittelussa huomioitavat kohteet valokuvilla, paikkatiedoilla ja tekstikuvauksilla. Niillä kuvataan kohteiden ominaispiirteet ja arvot. Selvityksen on tuottanut Heilu Oy:n arkeologi, FM Kalle Luoto. Maastotyöt ja raportti on toteutettu heinäkuussa 2023. Työ on tehty arkistolähteitä ja kirjallisuutta tutkien, maastossa on inventoitu olennaiset kohdat.

Kartta 1. Yleiskartta alueen sijainnista. MK 1 : 250 000.

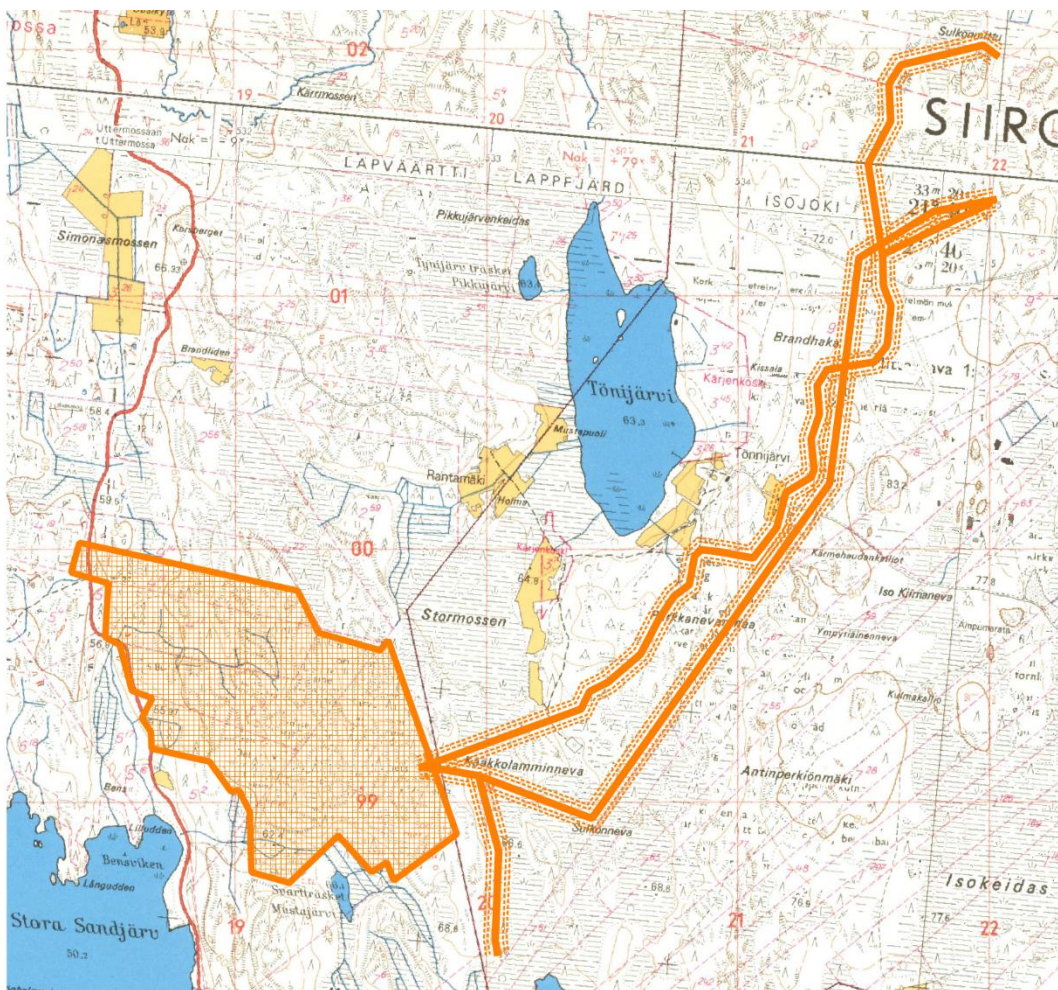
2. Inventointialue

Inventointialue sijaitsee Kristiinankaupungin ja Isojoen kunnan alueella. Selvitysalue sijoittuu kaupungin eteläosiin noin 24 kilometrin etäisyydelle keskustasta. Alue sijoittuu kallioalueelle Stora Sandjärvin koillispuolelle.

Aurinkovoimapuiston alue sijoittuu kallioiselle metsäalueelle. Maaperä on hiekkamoreenia ja paikoin kalliota. Linjan eteläpuolisko koostuu pääosin kallioisista ja kivikkaisista harjanteista ja niiden välisistä kosteista alueista, joita on ojitettu. Alueelta ei tunneta muinaisjäännekohteita.

Alueen itäpuolella sijaitsevassa Kärjenjoen laaksossa on huomattavan paljon kivikautisia asuinpaikkoja. Niitä tunnetaan suuri määrä myös Kärjenjoen pohjoispuolella kulkevan Lapväärtinjoen alueelta.

Alueen lähiympäristössä on tehty muutamia arkeologisia inventointeja. Tapani Rostedt ja Kalle Luoto inventoivat voimajohtolinjaa alueen kaakkoispuolella vuonna 2013 (Luoto & Rostedt). Arkkukallion alue voimajohtolinjojen koillispuolella on arkeologi Vesa Laulumaa (2020) inventoinnissa tarkastama alue.

Kartta 2. Ote peruskartoista 1232 11 (1972) ja 1232 10 (1971).

Kartta 3. Ote pitäjänkartasta 1231 12 la. Lapväärtti vuodelta 1846.

Kartta 4. Ote pitäjänkartasta 1231 12+11 la.* -/- - Isojoki vuodelta 1846.

3. Työn kulku

Inventoinnin valmisteluissa käytiin läpi aiemmat tutkimusraportit, historiallisen ajan karttamateriaalia, alueen historiaa koskevia teoksia ja muinaisjäännösrekisterin tiedot.

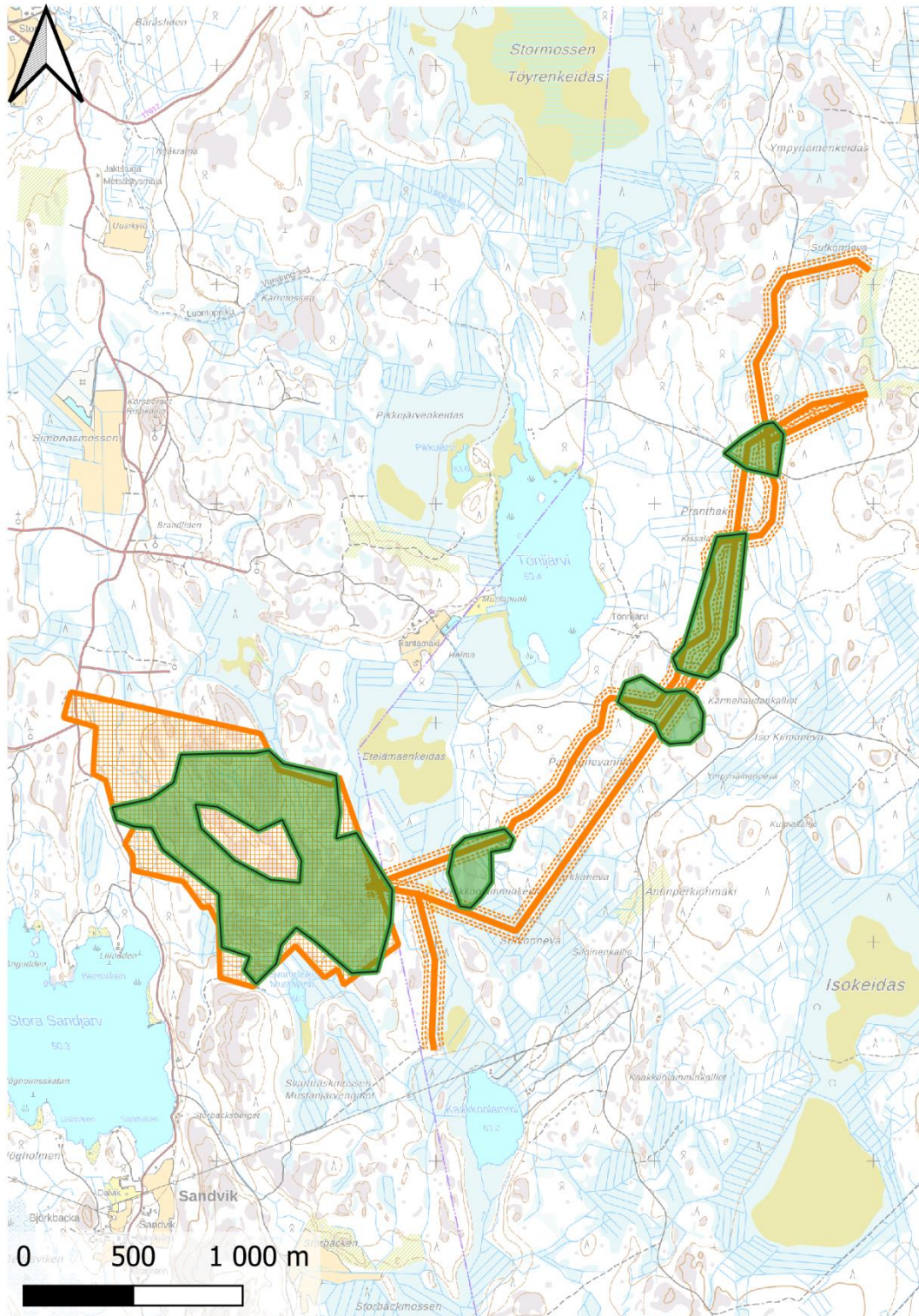
Esihistorian osalta tärkein lähdeaineisto oli Museoviraston raporttitietokanta ja muinaisjäännösrekisteri. Arkeologista potentiaalia arvioitiin inventointialueen eri osissa tarkastelemalla Maanmittauslaitoksen tarjoamaa vinovalovarjostetta. Näiden pohjalta tehtiin inventoinnin valmisteluvaiheessa havaintoja kohteista, jotka erottuvat kuvissa mahdollisina ihmisen tekeminä rakenteina, kuten esim. tervahaudat, hiilimiilut ja kivikautiset asumuspainanteet. Aluetta kuvaavista pitäjänkartoista käy ilmi alueen luonne metsäisenä alueena asutuksen liepeillä.

Maastotyöt tehtiin 31.5. ja 25.7. 2023. Aurinkopuiston ja voimalinjan maastokäytävän alue käytiin jalkaisin pääosin läpi, lukuun ottamatta ojitettuja suoalueita, jonka arkeologinen potentiaali katsottiin hyvin vähäiseksi. Inventointi tapahtui havainnoimalla ja tekemällä koepistoja potentiaalisiksi katsotuille paikoille. Maastotarkastuksessa käytiin läpi muuttuvan maankäytön alueita. Maastossa kohteet valokuvattiin ja niistä kirjattiin havainnot sekä maasto-, maaperä- ym. havainnot sekä mahdolliset muut taustatiedot.

Maastossa paikantaminen tehtiin inventointiin riittävällä tarkkuudella. Kohteet paikannettiin GPS-laitteen (Garmin GPSmap 66, tarkkuus noin +/- 5 m) ja kompassin avulla. Rakenteiden sijainnin ja havaintopisteiden mittaamiseen käytettiin GPS laitetta. Tutkimuksen koordinaatistona käytettiin WGS84 koordinaattijärjestelmää, joka muunnettiin ETRS-TM35 järjestelmään Qgis 3.03 tietokoneohjelman avulla, jolla myös inventointikertomuksen kartat laadittiin.

Kuva 1. Aurinkovoimapuiston eteläosaa.

Kartta 5. Maastossa tarkastetut alueet. MK 1: 30 000.

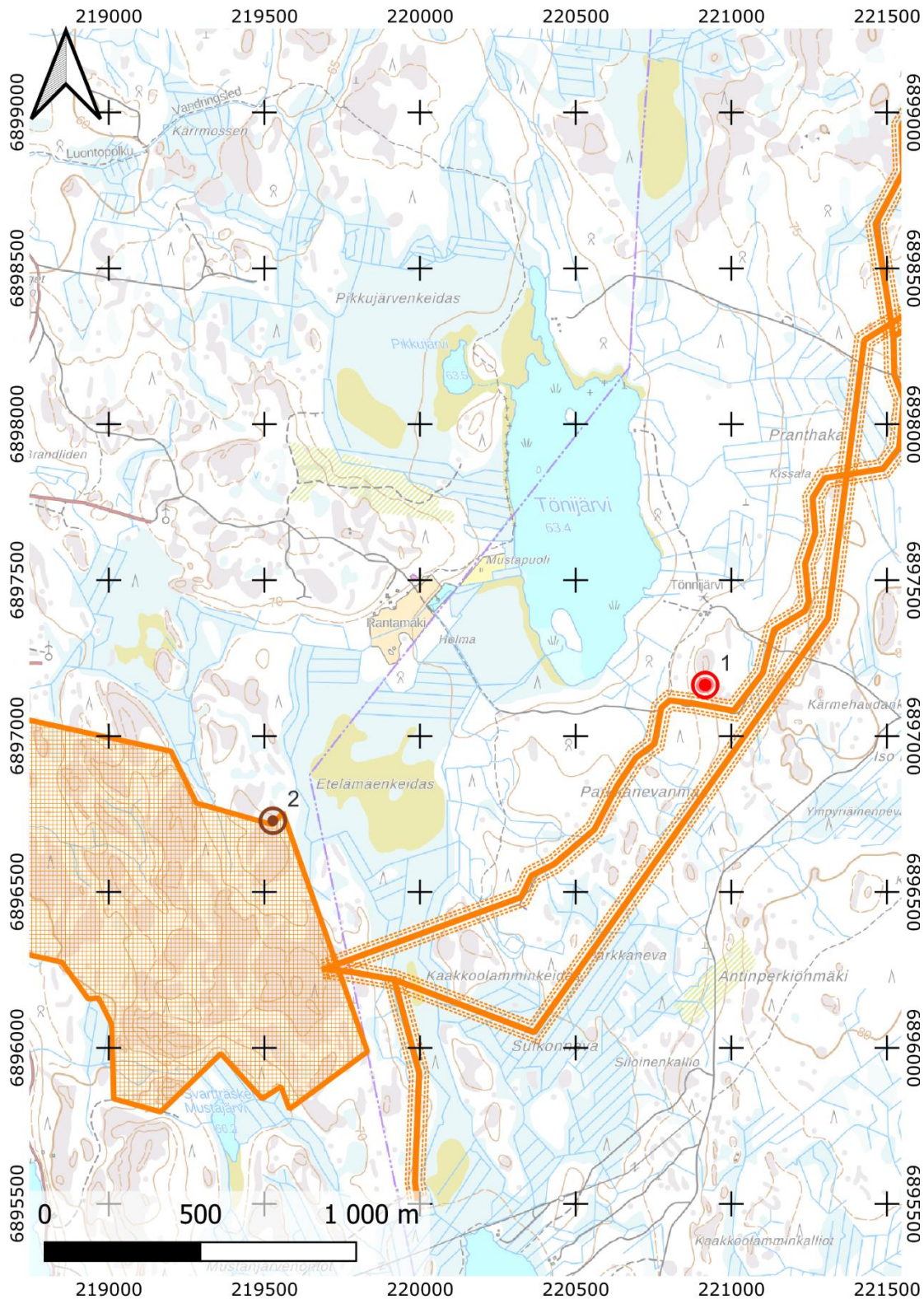
4. Tulokset

Inventointialueella havaittiin kaksi arkeologista kohdetta, joista Isojoen puolella sijaitseva tervahauta, Kärmehaudankalliot, tulkittiin muinaisjäännöksi. Sen sijaan rajamerkki Etelämäenkeidas on talojen välinen rajamerkki, todennäköisesti 1800-luvulta. Tervahauta sijoittuu suunnitellun voimalinjan läheisyyteen, noin 50 metrin etäisyydelle siitä. Rajamerkki on puolestaan aurinkovoimapuiston rajalla. Mahdolliset vaikutukset kohteisiin voidaan välttää hyvällä suunnittelulla.

Tampereella 22.8.2023

Kalle Luoto

4. Kohteet

Kartta 6. Selvitysalueella havaitut kohteet. MK 1:20000.

Kärmehaudankalliot

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen aika

Koordinaatit: N 6897166 E 220913 z m

Koordinaattiselite: Haudan keskikohta (GPS maastomittaus)

Inventointihavainnot:

Paikalla on halkaisijaltaan 8 metrin levyinen tervahauta, jonka vallit molemmilla puolilla kuoppaa ovat noin 2 metriä leveät. Haudan syvyys on 0,7 metriä. Halssi sijoittuu alarinteen, eli länsi, puolelle hautaa. Hallisin puoleinen reuna on ladottu kivistä. Halssin leveys on noin 1,5–2 metriä ja pituus noin 2 metriä. Kohteen päällä kasvaa sekametsää, mutta ympäristö on mäntymetsää. Kohteen itäpuolella maasto on kallioinen.

Kuva 2. Tervahauta, kuvattu idästä.

Kuva 3. Tervahaudan länsiseinä oli ladottu kivistä.

Kartta 7. Kohde 1. MK 1 : 5000.

2. Etelämäenkeidas

Muinaisjäännöstunnus: -

Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde

Muinaisjäännöstyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Ajoitus: historiallinen aika, 1800 -luku (?)

Koordinaatit: N 6896728 E 219531 z m

Koordinaattiselite: rajakivi (GPS maastomittaus)

Inventointihavainnot:

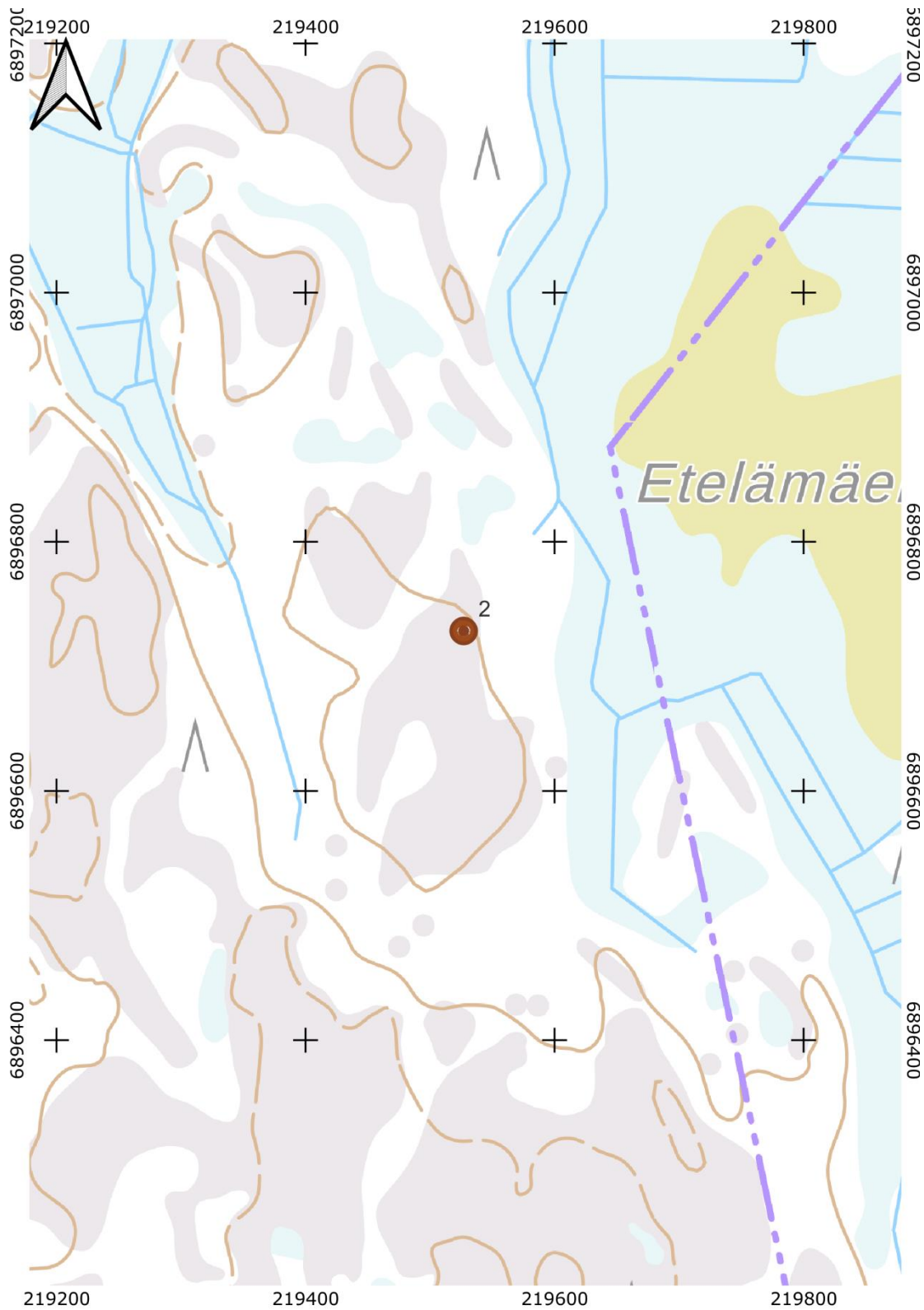
Rajakivi sijaitsee avokalliolla Etelämäenkeitaan länsipuolella. Kohdetta ympäröi mäntymetsä. Rajamerkki on noin 0,8 metriä korkea ja sen juurella on kivistä tehty röykkiö, jonka mitat ovat 1,5 m x 1,5 m. Rajamerkki on Uttermossan kylän talojen välisellä rajalla. Lappfjärdin pitäjänkarttaan vuodelta 1846 rajaa ei ole piirretty, joten raja on todennäköisesti tätä nuorempi.

Kuva 4. Rajamerkki Etelämäenkeidas. Kuvattu etelästä.

Kuva 5. Rajamerkki Etelämäenkeidas. Kuvattu etelästä.

Kartta 8. Kohde 2. MK 1 : 5000.

Lähteet

Laulumaa, Vesa 2020: Arkkukallio (Isojoki)–Furubacka (Kristiinankaupunki) 110kV voimajohtoreitin arkeologinen inventointi 26.6.2020. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. Museoviraston arkisto.

Luoto Kalle & Rostedt Tapani. Isojoki ja Kristiinankaupunki. Mikonkeitaan tuulivoimapuisto, arkeologinen inventointi 2013. Heilu Oy:n arkisto.

Arkistolähteet ja kartat

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 1231 12+11 Ia.* -/- - Isojoki (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 4.8.2023.

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 1231 12 Ia.* -/- - Lapväärtti (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 4.8.2023.

Sähköiset lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto <https://astia.narc.fi/>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.mml.fi>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>